

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula I. Voluntas non potest cogi

urn:nbn:de:bsz:31-102400

Disputationum Philosophicarum,

DUODECIMA.

continens,

REGULAS III.

circa doctrinam.

VOLUNTATIS.

RESPONDENTE

publice

SIMONE Grandorff / Lauchensi,

Thuringo.

REGULA I.

Voluntas non potest cogi,

I.

Tractant hanc Regulam de professo Tho-

mas I. 2. q. VI. a. IV. & ibi, ejus Interpretes,

Alii Scholastici verò II. d. XXV. vel IV. d.

XXIX. Est autem cogi hîc, vim sive violen-

tiam pati. Sensus ergò est, voluntati non posse in-

ferri vim; vel, in voluntate non habere locum vi-

olentum. Quod non possumus decla-

rare, nisi quibusdam præmissis, quorum primum

est, quid sit violentum. Violentum, definiente

Aristotele III. Eth cap I. est, *cujus principium**est extra, nihil conferente, quod agit aut patitur.*

II. Scotus IV. dist. XXIX. q. unica illa verba

*nihil conferente, non negativè, sed contrariè in-**telligenda esse, ait. Id nimirum vult; ut aliquid**violentum dicatur, requiri, ut fiat contra incli-**nationem vel impetum internum alicujus.*

V

III.

Quod q
quem vel
imò insti
in quibus
m, que d
Natura ex
cat, hilo

imâ inten
secundariâ
principium
ov, w s
um, & qua
animal. I
in L. IV. d

Polit. c. IV.
e corpora
e: hæc qu
utem recte
m civilem
ria natur
tam pacis
arium, nem
nimos hab
ntentio-

Dispu.

III. Et certè, si violentum id esset, cujus principium est externum, quamvis non adverteretur inclinationi subiecti, modò id nihil conferat, aër lo-
men reciperet per violentiam, quia principium, quò illuminatur, est foris, neque aër ad illuminationem quicquam facit.

IV. Præterea Aristoteles II. ad Eudem. c. VII. & IX. scribit, τὸ βίαιον ἀπάν λυπηρὸν εἶναι, omne violentum dolorem & molestiam afferre, in illis scilicet, quæ nisi cognoscendi prædita sunt. At quod non est contra inclinationem aut voluntatem alicujus, id dolore aut molestiâ ipsum nulla afficit.

V. Idem c. IX. jam cit. hujusmodi proponit definitionem: ὅταν μὲν γὰρ πρὸ ἕξωθεν ὡς δὲ τὸ αὐτὸ ὄρουσιν κινῆσθαι ἢ ἡρεμίζῃ, βία φαμέν. Latina versio ita habet: Quando igitur foris quippiam præter impetum intrinsecum moverit sedaritve, ut id affirmasseveramus. Ubi τὸ ὡς δὲ redditum est præter. At qui id significare etiam contra, notius est, quam exempla adducere oporteat.

VI. Sanè ipse philosophus ibid. c. VII. τὸ ὡς τὴν ἀπαιτουμένην, inquit, πᾶν λυπηρὸν. Ubi iterum Latinus interpretatur ita: Quicquid præter cupiditatem est, id omne dolorem infert. Atqui fallum hoc est. Nam quæ sunt præter cupiditatem, nullæ commovent dolorem, nisi & contra eam stant. τὸ ὡς δὲ igitur hic est contra. Hæc prolixè admodum disputat Vatzquetz l. 2. Tom. I. disp. XXV. c. II.

VII. tamus ea
nim ibi
se ἐναντι
ρισμὸν
tationem
alia inte
que mot
λέγεται
κτ' τὴν ὁ
aut ager
licet ea
Quasi d
faciend
vim ab a
hoc est

IX. luntatis
potest q
velle, n
tur elici
non in
illâ, sed
peratus.
stat imp
sunt ad
men ista
que ad h
tatur, id

VII. Nos huic doctrinæ plurimum favere putamus ea, quæ scribuntur *V. Met. c. V.* Dicitur enim ibi, necessitatem (vim vel violentiam) esse ἐναντίον τῆς ἡθελῆσεν τὴν προαίρεσιν κινῆσαι καὶ τὸ λογισμὸν, *contrariam voluntariis & secundum cogitationem motui*, sicut exposuit Bessarion; vel, ut alia interpretatio habet, *quod voluntatis rationis que motui adversatur*. Et statim τὸ, τὸ γὰρ βίαιον λέγεται ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν τὸ τε, ὅταν μὴ ἐνδέχεται καὶ τὴν ὀρεῖν καὶ τὸ βιάζομενον. Nam & per vim aut agere aut pati tunc aliquid dicitur, cum non licet ex propensione propter id, quod vim affert. Quasi dicat: Cum quis propensus est ad aliquid faciendum, id tamen facere prohibetur propter vim ab aliō illatam, tunc violentum id est. Annon hoc est violentum adversari propensioni?

IX. Secundò præmittendum est, actum voluntatis esse duplicem, unus est in ipsâ voluntate, potestque inde dici internus vel immanens, ut, velle, nolle, eligere &c. Tertio vocabulò dicitur elicitus, quod voluntas eum ex se eliciat. Alius non in voluntate est, sed in alia potentiâ, nec ab illâ, sed hæc elicitor. Vocatur actus voluntatis imperatus, quia ab aliquâ potentiâ elicitor, ut substat imperio voluntatis, ut: ambulare, verberare, sunt actus à facultate locomotrice eliciti: quia tamen ista facultas in potestate voluntatis est, ab eâque ad hos actus vel operationes à voluntate excitatur, ideò dicuntur actus à voluntate imperati.

IX. Tertio præmittendum, in voluntate inclinationem vel impetum internum, cui diximus adversari violentum, vel cujus comparatione dicitur aliquid *βίαιον* vel violentum, duplicem esse: prior est impetus aut inclinatio ipsius facultatis, quatenus est principium actus volendi aut nolendi, quæ inclinatio pertinet ad actum primum, neque actus secundus aut elicited est: posterior est actus secundus, nempe elicited ab ipsâ voluntate, quæ aut vult habere alium aliquem actum, aut ipsum averfatur.

X. Quarto: Sicut contingit, bifariam rei alicui naturali vim adhiberi: *negativè*, ut cum lapis contra propriam inclinationem detinetur, ne descendat; & *positivè*, ut cum lapis sursum agitur. Ita etiam duobus modis intelligi potest, voluntatem cogi: *negativè* scilicet, quando contra internum impetum per externum agens prohibetur alicui actu; & *positivè*, si ab externo agente obtrudatur ipsi aliquis actus.

XI. His præmissis, sequentibus conclusionibus sensum Regulæ exponemus. Conclusio I. *Voluntas potest cogi quoad actus imperatos, tum negativè, tum positivè.* Negativè: quia potest facultas inferior contra voluntatem hominis detineri aut impediri ab externâ causâ, ne operetur, ut si manus alicujus ad percutiendum extensa, alicujus, quem percutere vult, manu, comprehensa cohibeatur.

XII.

tem cogi
ut volun
liarum fa
luntas ne
tatum. ni
eodem r
facultate
perentur
vel elicited
jusmodi
in quibus
potest m
aliquem
tum inte
tem coa
est. C
ptâ que
sicut ha

XIII

actum i
positivè
mois ad
ter elici
asserere
nihil ei
tum.

XIV

statuun

XV

XII. Ut ostendamus, positivè posse voluntatem cogi, sciendum, id bifariam intelligi: primò ut voluntas dicatur cogi ad imperandos actus aliarum facultatum. Et sic falsum est. Nam voluntas non potest imperare actus aliarum facultatum, nisi per actum suum immanentem. Vel, quod eodem recidit, voluntatem imperare actus aliarum facultatum, est, ipsam velle, ut aliarum facultates operentur. Velle autem est actus ejus immanens vel elicited. At non posse eam cogi ad actus huiusmodi, statim dicitur. Secundò, ut membra, in quibus est facultas inferior, & in quæ derivari potest motus ab imperio voluntatis, recipiant aliquem motum ab agente externo contra impetum internum voluntatis: & hoc modo voluntatem coactui & violentiæ esse obnoxiam, evidens est. Contingit enim, manu tuâ ab alio vi arreptâ quendam percipi, nequidquam te renitente, sicut habet ipse Philosophus *cir. c. IIX.*

XIII. Conclusio II. *Voluntas quoad nullum actum immanentem potest cogi naturaliter, neque positivè, neque negativè.* Non positivè, quia omnis actus, qui in ipsâ voluntate inest, naturaliter elicited ab ipsa voluntate. Falsum ergò est, asserere, principium ejus esse extra voluntatem, ipsâ nihil eum adjuvante, quod requiritur ad violentum.

XIV. Dixi autem *naturaliter*; quia sunt, qui statuunt, à Deo posse per potentiam suam absolute.

Ubi dicitur, Velle non potest cogi.

lutam actum amoris vel odii alicujus rei voluntati infundi, sine ipsius voluntatis cooperatione. Quod tamen alii fieri posse negant, inter quos est Gabriel Vatzquetz qui h. 2. *Tom. I. disp. IX. c. IV. & V.* contra affirmantem quæstionis partem de professo disputat. Quæ negans sententia si vera est, voluntas ne per potentiam quidem Dei absolutam cogi potest quoad actum in voluntate constitutos, vi eorum, quæ *l. preced.* allata sunt, quæ sic ne per potentiam Dei quidem absolutam in voluntate potest esse actus, qui ab ipsâ non sit elicitus. Sed posito, affirmantem esse veram, & à Deo fieri id posse, quid tum statuendum?

XV. Gregorius de Valentia *Tom. II. disp. gen. II. q. I. p. 2.* statuit, ne sic quidem voluntatem posse cogi positivè quia quemcumque actum Deus infundat, ille aut reverâ est actus voluntatis, ita ut voluntas per eum dicatur velle aut nolle, aut non esse reverâ actus voluntatis. Si posterius, non poterit dici voluntas per eum cogi positivè, quia tantum aliquid cogitur positivè per suum actum, sicut lapidi positivè vis inferitur, si sursum ferri cogatur, qui motus est ipsius lapidis motus. Si prius, necesse est, ut cum voluntate habeat proportionem. (non enim potest voluntas velle aut nolle per hujusmodi actum, cum quod nullam ipsa proportionem habeat) & sic erit jam talis actus secundum voluntatis inclinationem, atque adeo non accidet per ipsi per violentiam.

XVI. Verum ad hoc argumentum non difficile

est respon-
sum à Deo
lentiam
IX. quia
remus il-
nis sive i-
elicti? &
desiderè
desideri-
clinatione
autem E-
coopera-
lutati
Deo infun-
tam volun-
dò violen-
obnoxia-
c. II.

XVII
quum in-
per pote-
possit.

XIIX
quoad
turalite-
dus II. a
volunta-
atè, sed
gument

est respondere, quia eo solum probatur, actum illum à Deo infusum voluntati non inesse per violentiam ratione inclinationis prioris, de qua §. IX. quia illa non adversatur. Sed quid? si consideremus illum actum infusum respectu inclinationis sive imperus posterioris, de quo *cod. §.* nempe elicit? Sit, qui nolit odisse aliquod objectum, vel desideret non habere odiū alicujus objecti, quod desiderium est actus voluntatis elicitus, & sub inclinatione illa posteriori continetur: infundatur autem Deus voluntati ejus odiū illius rei, non cooperante voluntate: hoc odiū infusum voluntati inerit per principium externum, quia à Deo infusum est, contra inclinationē illam elicitam voluntatis. E. inerit voluntati quodammodo violenter, & eā ratione voluntas coactui erit obnoxia. Et ita statuit Vatzquetz *l. cit. q. XXVI. c. II.*

XVII. Verum pluribus ista non persequemur, quum instituti nostri jam non sit, disquirere, quid per potentiam Dei absolutam fieri possit aut non possit.

XIIX. Negativè verò voluntatem cogi posse, quoad actus immanentes vel elicitos, etiam naturaliter, sive à causis naturalibus, sentit Durandus *II. d. XXV. q. IV.* Statuit enim, actus elicitos voluntatis impediri posse, non quidem immediate, sed mediante impedimento intellectus: Argumentum est hujusmodi: Quod potest penitus

tus impedire cognitionem, potest impedire voluntatem ab omni actu suo, quia voluntas non potest ferri, nisi in cognitum, vel non potest vel le aut nolle aliquid, nisi præviâ ejus cognitione. Sed à cognitione penitus impedire nos possunt multæ causæ, etiam naturales, in quibus numerat somnum profundum, epilepsiam, apoplexiam, &c. Et ab omni actu suo voluntatem impedire possunt multæ causæ, etiam naturales.

XIX. Ad hanc rationem nos respondendum putamus, aliud esse, aliquid impediri ab aliqua operatione; aliud, ita impediri, ut id adversetur inclinationi ejus, & sic vis ei inferatur. Cui plura incumbunt negotia, dum operam in unô ponit, impeditur, quò minus alterum quoque tractare possit: nulla tamen hîc est violentia, quod ipse volens unum potius illô tempore curaret, quàm alterum. Non igitur probandum tantum erat, multas causas esse, quæ impediunt voluntatem ab omni actu, sed ostendendum, esse nonnullas, quæ ita impediunt, ut sit adversum inclinationi ejus. Quod sanè in præsentî non contingit. Nam non potest intelligi hîc aliqua inclinatio voluntatis, cujus ratione aliquid voluntati vim inferat, impediendô ipsam ab omni actu nisi illa, quâ voluntas præciso impedimento, vel, quod eodem recidit, seorsim ab impedimento considerata, existat in actu primo, proximo & sufficienti ad eliciendum actum. At

voluntate
nobis o
constit
ti ad eli
lud est
cogniti
ut volu
poterit
elicien

XX

gatur r
tentiâ
jusmo
non ta
sed &
am sua
est ad

XX

mand
clinet
habea
sitque
volun
quem
tant S
Deum
termi
quam
mento

volunt

voluntas præciso impedimento, quod Durandus nobis objicit, vel seorsim ab eò considerata, non constituitur in actu primo, proximo & sufficienti ad eliciendum actum; quia impedimentum illud est negata cognitio objecti. Cum igitur ista cognitio sit aliquid necessariò requisitum ad hoc, ut voluntas actum eliciat, sanè eà privata non poterit esse constituta in actu primò sufficienti ad eliciendum actum.

XX. præterea ut aliqua potentia negativè cogatur respectu alicujus actus, necesse est, in eà potentiã nullam esse inclinationem naturalem ad ejusmodi actus negationem. At in voluntate, non tantùm est inclinatio naturalis ad actus suos, sed & ad negationem eorum, cum sit per essentialiam suam facultas libera, quæ indifferenter affecta est ad operandum, & non operandum.

XXI. Quòd si erga aliquod objectum, v. g. amandum, voluntas ita affecta sit, ut penitus inclinet ad actum, v. g. amandi illud, neque ullam habeat inclinationem ad ommittendum illum, sitque ad eò ommissio ejus contra inclinationem voluntatis, id jam provenit à cognitione objecti: quemadmodum voluntas beatorum, ut disputant Scholastici, ita determinata est ad amandum Deum, ut non possit eum non amare; sed ista determinatio voluntatis provenit à cognitione Dei, quam claram ejus visionem vocant. At in argumento Durandi sermo est de voluntate, ut de

tuta cognitione subjecti, & proinde non ut determinatâ vel inclinâtâ per cognitionem objecti ad actum amandi v.g. cuius omissio sit contra ejus inclinationem. Ex quibus patet, voluntatem non posse cogi negativè per hoc, quod intellectui omnis denegetur cognitio.

XXII. Conferemus rem in pauca: Si voluntas subjecta est violentiæ, quòd destituta objecto cognito non possit elicere actum, id est, contrarium inclinationi ejus aut priori, quæ nimirum est actus primus, aut posteriori, quæ est actus secundus & elicitus. Sed neutrum asseri potest. Non primum, quia voluntas denegato ipsi omni objecto cognito, non est efficienter constituta in actu primo ad eliciendum actum secundum, inclinaturque hoc modo æquè ad ejus negationem, atque ad exercitium. Non secundum: quia voluntas omni objecto cognito destituta nullum habet in se propensionem, quæ sit actus secundus, cum non possit exire in actum secundum, nisi adsit objectum cognitum. Voluntas ergò non est subjecta violentiæ, quòd destituta objecto cognito non possit elicere actum.

XXIII. Disputant Vatzquetz, Gregorius de Valentia & alii ex Scholasticis, voluntatem posse cogi quoad actus elicitos negativè, non quidem naturaliter, sed à Deo, quod is voluntate determinatâ vel inclinâtâ ad amandum aliquod objectum cognitum possit denegare concursum suum

ita

ita ut v
possit e
licujus
amand
sum (fi
perari
ut ita
am. Qu
bimur
cere, c
autem
dinari.

XX
alterâ
tivè ill
test co
um,
non fu
gi per
Sed ne
nullum
quò m
tentia
concu
quitu
poten
ad exp
nentu

ita ut voluntas contra suam inclinationem non possit elicere illum actum: ut si Deus voluntati alicujus beati per claram ejus visionem ad ipsam amandum determinatam subtraheret suum concursum (sine quo nullam rem creatam quicquam operari posse, Scholastici, sicut notum est, docent) ut ita Deum non amet contra propensionem suam. Quam quidem in re nos pluribus non immorabimur, utpote quibus cura jam precipue est dispicere, quid fieri voluntati possit naturaliter, non autem per potentiam Dei absolutam & extraordinariam.

XXIV. Hisce autem hactenus ventilatis, pro altera nostrae conclusionis parte, quae vim negativè illatam spectat, argumentamur: Si voluntas potest cogi negativè, sive quoad cohibitionem actuum, aut cogitur supposita cognitione, aut eam non supposita. Posteriori modo non potest cogi per ea, quae disputavimus s. XIX. & seqq. Sed nec priori, quia supposita cognitione subjecti, nullum agens externum potest impedire ipsam, quò minus actum eliciat, prater Deum per potentiam suam absolutam, denegantem suum concursum, sicut conceditur. At conclusio loquitur tantum de iis, quae sunt naturaliter, vel per potentiam Dei, quae vocatur ordinata. Plura, quae ad explicationem hujus Regulæ faciunt, proponuntur Reg. seqq.

RE.